Опорний конспект · 1.16. Складні слова: разом і через дефіс

Українська мова · Підготовка до НМТ · Розділ 1. Фонетика. Графіка

1. Суть і головний тест

Складне слово має **дві й більше основ**. Способів запису три: разом, через дефіс, окремо.

тест Чи вставляється сполучник **і**? Так → **дефіс** (синій і жовтий → синьо-жовтий). Ні → **разом** (будувати машини → машинобудівний).

2. Разом

Випадок	Приклади
сполучні голосні **о, е, є**	лісостеп · землетрус · працедавець · краєзнавство
числівник **словом**	двоповерховий · п’ятирічка · сімдесятиріччя
прикметники від **підрядних словосполучень**	сільськогосподарський · машинобудівний · волелюбний
напів-, полу-; без сполучного голосного	напівавтомат · полудень · всюдихід

3. Іншомовні компоненти — разом (2019)

Компоненти	Приклади
авіа-, авто-, агро-, біо-, веб-, гео-, еко-, кібер-, поп-, **прес-**, теле-	авіарейс · вебсторінка · **пресконференція**
архі-, бліц-, гіпер-, екстра-, макро-, мікро-, міні-, супер-, **топ-**	гіпермаркет · мініспідниця · **топменеджер**
анти-, контр-, **віце-**, **екс-**, лейб-, обер-, унтер-	антивірус · контрудар · віцепрезидент · ексміністр

Винятки: **контр-адмірал** (традиція); перед власною назвою — дефіс: пан-Європа, екс-Югославія, мікро-ЕОМ.

4. «Пів» і прислівники — окремо

Окремо: половина + Р. в.	Разом: одне поняття
пів години · пів дня · пів яблука	південь · північ · півмісяць
пів відра · пів аркуша	півострів · півкуля · півколо
пів Києва · пів Європи	піваркуш · півфінал

Дефіса в правилі про **пів** немає ніколи: «пів-години» — помилка.

окремо прислівник на -о + прикметник: **суспільно корисний**, науково обґрунтований. Але **суспільно-політичний** — дефіс.

5. Через дефіс

Випадок	Приклади
рівноправні іменники	батько-мати · хліб-сіль · купівля-продаж
прикладка **після** означуваного слова	лікар-терапевт · місто-герой (але: місто Київ)
уточнення, звання, одиниці виміру, абревіатури	бізнес-план · прем’єр-міністр · кіловат-година
рівноправні прикметникові основи	українсько-англійський · м’ясо-молочний
кольори, відтінки, смаки	темно-синій · синьо-жовтий · кисло-солодкий (але: жовтогарячий)
військово-, воєнно-; сторони світу	військово-морський · південно-західний
повторення, приблизність, числівник **цифрою**	ледве-ледве · давним-давно · 5-річний

6. Було → стало · пастки

було пів-години · прес-конференція · віце-прем’єр · екс-чемпіон · топ-менеджер
стало пів години · пресконференція · віцепрем’єр · ексчемпіон · топменеджер

- «сільсько-господарський» — має бути разом;
- разом: **військовозобов’язаний**, військовополонений;
- «контрадмірал» — тут дефіс лишився;
- пів острова ≠ півострів; двадцятип’ятирічний ≠ 25-річний.